ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ — ՏԱՐԻ — ԹՎ. — 1371 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ — 12 — ՊՐԻԼ — 1873

ԳԱՆՁՈՒՄՆԵՐ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 գրշ.
» Գաւառաց » 150 մէճ
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 90 գրշ.
» Գաւառաց » 75 մէճ
Իւրաքանչիւր թերթի գին 50 փող.
Յանուանական տողը մէկ անգամի համար 3 գրուշ, երկու անգամի համար 2 գրուշ, աւելի՝ անգամներու համար դաս ստակագիտութեան կ՚ելլայ։

ԱՐԱՐԱՏ

ԳԱՆՁՈՒՄՆԵՐ

Գրութիւն գալիք թղթակցաց համար նախքան Խմբագրութիւնն վրայ։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակներ եւ իրեր գրուելիք են Խմբագիր—Տնօրէնին դիմաց։ Ս. Պետրոս, Զինեցի խան, Մասիսի գրասենեակը։
Ձեռագրաց նախքան չտպագրուածներուն համար չենք պատասխաներ։

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆԻՈՊՕԼԻՍ 12 ԱՊՐԻԼ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Գաղղիոյ ազգային ժողովոյ դադարումէն ի վեր քաղաքական խնդիրները դրեթէ լռած են երկրին մէջ և հասարակաց ուշադրութիւնը կերրաւազ կորուստ դէպքերու մը չէ պատահած բացի Գողէն մարաջախտի դատէն վերջ երեւան եկած պրոյէ մը, որ բաւական յուզմունք պատճառեց մասաց։

Թոյլտ լրագիրներ իւր փարիզի թղկթակցէն ստացուած հետեւեալ խօսակցութիւնը հրատարակած է, ուրկէ մէջ Գողէն մարաջախտ ըսած է թէ Մէցի մէջ ոգեւորուած Ժամանակ Մոք—Մահոն մարաջախտէն նամակ ստացած չէր։ 'Ասկէց զատ' անհաստատութեան պարագաներէն մէկ քանին մինչեւ հիմա պատահածներէն ստորերը կերպով կերեւցած է իւր պատասխանատուութիւնը թեթեւցնելու դիտումով։ Այս հրատարակութիւնը մեծ իրարանցում հոնեց Գաղղիոյ լրագրոց մէջ, և ամէն կողմէ նամակներ սկսան տալ Գողէն մարաջախտին յայտարարութիւններն հերքելու համար։

Ուրիշ զրոյց մ՚ալ տեսի գրքերուն մասին։ Լսեր եղար թէ Գողէն մարաջախտը գաղտ չկրնար Ենիսարիի։ Սենեասուութեանց յանձնաժողովոյ նախագահ Շանզի գործակատարն այս ըստ երբ պատերազմական գործոց նախարարէն ստացաւ թէ դատն անպատճառ պիտի տեսնուի։ Բայց կերեւի թէ մինչեւ որ Բրատիոյնք Գողէի հոգին դատարանի ներկայանան, Ենիսարիի մասին հարցքերուն համար դատ մը պիտի տեսնուի։

Ուրիշ զրոյց մ՚ալ տեսի գրքերուն մասին։ Լսեր եղար թէ Գողէն մարաջախտը գաղտ չկրնար Ենիսարիի։ Սենեասուութեանց յանձնաժողովոյ նախագահ Շանզի գործակատարն այս ըստ երբ պատերազմական գործոց նախարարէն ստացաւ թէ դատն անպատճառ պիտի տեսնուի։ Բայց կերեւի թէ մինչեւ որ Բրատիոյնք Գողէի հոգին դատարանի ներկայանան, Ենիսարիի մասին հարցքերուն համար դատ մը պիտի տեսնուի։

Թոյլտ լրագիրներ զրոյց մը կը տեսնեն, որուն նայելով Սըր Սամուէլ Գէյրը, իւր կիներն և իւր խառնիճն ոգի մնացած քանի մը մարդիկ վայրենի ցեղերէն ազատներ են։ Բայց արտաքին գործոց զարմանալուն կը հաւատան թէ այս զրոյցներն հաստատելի չեն։

Լոնտրա 18 ապրիլ.

Կ. Պոլսոյ նորընտիր Պարսկական դեսպան Մոհսին խան մեկնեցաւ տակաւին Ինկ Պոլիս։

Ազգ. քաղաքագիտ Սնդիկական հեռագրոց առ Իր. Կրանվիլ թէ Եգիպտական կառավարութիւնը մարտ 31ն ի վեր Սուէզ Պէյ-քրի վերայ ոչ լաւ և ոչ գէշ լուր մ՚առած չէ։

Վիէննա 18 ապրիլ.

Կայսրն և կայսերազունը տարեւանդեանն այլեւ մոյաներով Օսմանեան բաժնէն խիստ գոհ եղան։

Վիէննա 19 ապրիլ.

Ենկլա—Պանքին հաշուեցոյցն յիշեալ հաստատութեան արժեքիմոյ յարգն աւելցաց։

Կայսրն ինքնագիր նամակաւ կայսրութեան ժողովրդոյ շնորհակալ թիւն յայտնեց՝ Կիրէլ ոստիպէքէաստ ոմանութեան առթիւ։ Կայսերական բնոսնեաց դոյց տուած համակրական ոգիին համար։

Վիէննա 20 ապրիլ.

Այսօր մեր քաղաքը ոտնի մէջ է եկէղ. արքիդքսաց հոյն Գոմիէլայի Լուիմբոլա ազգայրոյ։ այն հետ ամուսնութեան առթիւ։ Դուռին արտաքսութիւնը մեծ հանդիսիւ կատարուեցաւ։

Նոր ամուսնոյն ոնոմիֆատէս Մանիա գնացին։

Թէ հա և թէ գաւառաց մէջ լուսաւորութիւնը պլոսի բրան։

Կայսրը քաղաքական պատասանաքաներ շնորհեց այս ամուսնութեան առթիւ։

Գրեսի Ալեքս—Թիւրք ընկերութեան կանոնները մէջ եղած փոփոխութիւններու կատարելութեան հաւանութիւնն տուաց։

Փարիզ 18 ապրիլ.

Աղիսիոյ գաւառներ եկան ընտրութեանց պատճառաւ։

Գ. Ցը Մանթոյֆրայ Գերմանիոյ գեսպան անուանեցաւ ի Փարիզ փոխանակ Արնիմ կոմսին՝ որ նոյն պաշտօնով Լոնտրա գրեթէ երթայ։

Փարիզ 20 ապրիլ.

Պոհեմական ազգաբնակաց դատ մարման մը մէջ որոշուեցաւ՝ ոչ Գ. Բէմի զրպարտ ոչ ալ Գ. Պորտանէի ընտրութեան չեղարարել։

Փարիզ 21 ապրիլ.

Պոնապարթիստներ և Պոնապարտիստներ ընտրելի կառավարիչն Սպասֆել Բէնդասէտը, որ կայսրութեան որոշ Գերլինի դեսպանատան դիւանագիտական պաշտանեակ էր։

Մանիֆ 19 ապրիլ.

Հանչաւաղ Լիէոպրի քիմիագէտը մեռաւ։

Հռոմ 19 ապրիլ.

Պապին առողջութիւնը կը բարւոքի։

Գ. Տրուբ տնաւանի թեղ տնօրինարարը մեր քաղաքին եկաւ և պատերազմական գործոց նախարարէն ընդունուեցաւ։

Հռոմ 20 ապրիլ.

Պապը պատարագ ըրաւ։

Մատրիտ 19 ապրիլ.

Գարլոսականք յաղթութեան կրանուելոյն քով։

Մալոգա 20 ապրիլ.

Իրենց ապստամբոց կամուրջները բանակարկեցան, և խաղաղութիւնը վերահաստատեցաւ։

Գահիրէ 20 ապրիլ.

Պէյքը ճանապարհորդին սպանութիւնը սուտ կը հանուի։

Թեհրան 19 ապրիլ.

Այսօր Վեհ. Շահը կարդ է գաւառ հանդիսիս. մայրաքաղաքէն ճամբայ ելաւ յիւրոցով սղեւորներու հետեւ, և ասիկց երկու ժամու ճամբայ հեռու. Բէնոս քաղաքը գնաց։ ուր ութ օր կենալէ ետեւ ուղեւորութիւնը պիտի շարունակէ։

Փարիզ 19 ապրիլ.

Պարսկական Հանրապետական մասնաժողովը Գ. Լոքրոյի ընտրելիութիւնն մերժեցաւ։

Լոնտրա 19 ապրիլ.

Թոյլտին Պերլինի խմբագիրը կը հեռագրէ. լիշեալ լրագրին թէ Թոքիա չուզեց վատերացնել Սուէզի ջրանցքին վերայ եղած առաջին գեսպանութիւնը։ մինչեւ որ ուրիշ բանակցութիւնք թեամբ քանի իրը կատարեալ բաւական։

Բիւրգբաղուրի 18 ապրիլ։

Թիւրքմէնիներուն հետ եղած վերջին կռուին մէջ Ռուսաց զօրքերը Պարսից սահմանագլուխը կոխած ըլլալուն պատճառաւ։ Ռուսաց և Պարսից կառավարութիւններուն մէջ ծանուցագրերը փոխանակեցան։ Ռուսիոյ դսկայուցիչ բացատրութիւններ տալով, ապագային մէջ Պարսից սահմանագրուին յոյժ եւ խստացաւ։

Լոնդրա 23 ապրիլ։

Օսմ. Գանա. 54 5/16
փոխ 1869 63
» 1871 70 1/4
» 1872 91 1/2
Անդլ. Գանա. 93 1/2
Ագիոն 20—21
Մոսկ 35

Ամստրդամ 22 ապրիլ
Բանգակ Մ. Դ. 9 1/2
Գրուած 10000 հակ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ՝

կայսերական հրամանաւ՝

Էվդոքիի Նոփարար Հէվաթի փաշան Հասարակաց կրթութեան նոփարար անուանեցաւ. փոխանակ Քէմալ փաշայի՝ որ Պիւտակոն խորհրդոյ անդամ՝ անուանեցաւ։

Սերբատիպ կառավարչ խուրշիտ փաշան Էվդոքիի նոփարար անուանեցաւ։

Ադրիանուպոլսոյ կառավարչ Թուքիէտանին փաշան Սերբատիպ կառավարչ անուանեցաւ։

Սերբատիպ նոփարդ կառավարչ Հանի Իզզէթ փաշան Ադրիանուպոլսոյ կառավարչ անուանեցաւ։

Պիտակոն խորհրդոյ որոշմամբ Շիրքէթի խայրիէի պատնութիւնը՝ որ գնա. հինգ տարի ժամանակ ունէր, տասն տարի եւս երկարեցաւ։

Լէվանթի թուղթերի մէջ կը կարդանք թէ փոխանակ Բասրայոյ կոմսին թուաբ՝ Նէսիմ կոմսը 635 լիրա բաշխել տուեր է ամեն ազգի ազգատոյ հետեւեալ կերպիւ։

Հրէից	200	լիրա
Յունաց	100	»
Ցուռնոց	100	»
Հայոց	50	»
Հայհասուն կաթոլիկաց	30	»
Հասունեան »	50	»
Պուլղարաց	25	»
Լատինաց	25	»
Խապիւզի Հրէից փարժ.	40	»
Ընդհանուր ազգատոյ հանուր Պորսայի անօրինութիւն	25	»

Անցեալ շաբթու. Իզմիրի երկաթուղւոյն վերայ դէպ Էյ կայարանին մօտ ցաւալի դէպք մը պատահեցաւ։

Երկաթուղւոյն գործակալներէն ոմանք փոքրագոյն փոխադրագ չուէնկառք մը նստելով՝ կեցած կառքերն աչքէ անցուցած ժամանակին՝ շուէնկառքը դիծէն դուրս հիմնելով և միւս կառքերուն կոլնուելով՝ ոմանց սիրտ ուժգին ցնդեցաւ, որ գործակալներէն երկուքը կառքէն դուրս նետուելով մէկը մեռաւ, միւսը վիրաւորեցաւ։

Ցիմնէր Պահճէկն Իւսկիւտար—Իզմիտի երկաթուղւոյն կցուած գիծը լմնցած ըլլալով՝ յառաջիկայ կիրակի օրը պիտի բացուի։

Ա. Զ. Դ

Դանդնիցայ թուաւ հրատարակուած գրոյցանարաչխութեանց մէջ երեւելոց հոբընոցի նոխարարին անունը լսագրաց ունոյ հետ մեք ալ ոնարմամբ միասրպ փայլա նշանակած ենք փոխանակ Համոի փաշայի։

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՕԼԻՍ
ԵՍԱՍԻՍ ՌՈՍՈՒՄԻՆ

11 ապրիլ չորեքշաբթի իրիկուն	60 19
12 » հինգշաբաթի առաւօտ	60 18
» » կէս օր	60 3

Կ. Պոլիս 12 ապրիլ։

Սօսիէթէ ժէնէրալի բաժնիք Անգ. լիր.	13	3
Գրէտի » » Օսմ.	18	22
Վրէտի Օսմիս—Թիւրք		12

Երկաթուղւոյ հին	Նոր		174
»	Նոր		82
Փոխ. 1863		» »	370
» 1863		» »	379
» 1869		» »	320 1/2
Թրամուէյ		Օսմ. լիր	19 20

Ա.Զ.Գ.Ա.Յ.Ի.Ն

Զատկի առնէն առիթ Հայոց և Յունաց Պատրիարքարանները մէջ քաղաքավարական յարաբերութիւնները վերսին սկսան։

Զատկին երկրորդ օրը մեր Պատրիարքական փոխանորդ Գերա. Տ. Յովհաննէս Միրզան Հայրն՝ երիս քահանայից և. Փարաբական ժողովոյ առնակոս Մանուկեան Մեծ. Սինէրիքիմ՝ էֆէնտիի, Փարաբ. ժողովոյ անդամ Քիւրքճիպաշեան Մեծ. Քարթոլ էֆէնտիի, Ցնտեսական խորհրդոյ առնակոս Թորոսեան Մեծ. Սարդիս էֆէնտիի և Փարաբ. քէհնայի Աբրահամ էֆէնտիի հետ՝ Ցունաց Պատրիարքարանը դնաց և տրիշ անգամներէ աւելի մեծարանօք ընդունուեցաւ։

Յունաց Պատրիարքարանին կողմէ ցոյց տրուած այս մեծարանաց հակառակ՝ կիրակի օրը պոլսեցի ազգը դէպքը մի պատահեցաւ Յունաց Մելխոքիի եկեղեցւոյն մէջ։

Սովորութիւն կայ որ յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ Զատկին օրը տաճարական լեղուէ Յարութեան Աւետարան կը կարդացուի։

Այս Զատկին օրն ալ նոյն ասորութիւնն ի գործ դրուելով, երբոր կարդը Հայերէն լեզուով Աւետարան կարդացուս կապայ, ընթերցող քահանայն՝ անհասկնալի արտասանութեամբ մը կարդալ սկսելով թէ՝ ինքը կը ծիծաղի և թէ՝ ներկոյ դտնուողները կը ծաւալին ազգին մէջ կորդին մը մարդոյ կողմէ, որք ինքզինքնին ազատամիտ, լուսաւորեալ և այլն և այլն կանուանեն, բայց իրօք թշնամի և հալածիչ են ազատամտութեան և լուսաւորութեան։

Հոն իրաւանն վիճակին մէջ որոշ բան մ'է, սկզբունք մ'է, թէպէտ ազէս թէպէտ աղքատ, թէպէտ արհամարհ, բայց միշտ սկզբունք մ'է, քանի որ Հայ եմ կ'ըսէ։

Այս սկզբունքին վրայ հարկ կը տեսնեմ այս անգամ խօսելու, որովհետեւ վերջերս, փասն զի ազգասիրութիւն, նախորդաբարեաց՝ ազգասիրութեան փաքանչ արծարծեալ՝ գիտցի մը գլուխ կ'ելլէն ալ ու ձայն գլուխով ու կարծեն թէ կը յառաջդիմեն ու ազգը յառաջ կը փարեն։

Խնդիր մը կը հանեն թէ ո՞վ է Հայ։ Ու կը պատասխանեն։ — Ո՞վ որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյն հետ համաձայն է։ Նա միայն է Հայ։ — Ուրեմն հայութիւնը կ'բակսի չէ թէ՝ ի Հայաստան, այլ՝ ի Գրիգորէ կամ՝ ի Թադէոսէ։ Ու անկէց առաջինները՝ որոնք կ'ըլլայ հայցնել թէ ինչ էին։ Այս զարմանալի խնդասանները չէ թէ պատասխանիներ միայն, այլ ամեն քառասուն կը պատասխեն։ որովհետեւ իրենց համար պատ բառեր չեն ուզէ եւ նոր, այլ մի եւ նոյն նշանակութիւնն ունին։ Ես ալ կը փրեմ Հայաստանեայց եկեղեցին։ Ես ալ խնդրուկ ձայնով մը կ'ուզեմ։ կ'երգեմ։ «Միշտ անարժ պահեա զՄեզ Հայաստանեայցդ»։ այլ ես միշտ կը քարձամ՝ խնդրանաւ եղած ոչ՝ որ Ազգին բոլորից ազգը չեզմնածին գտնոյ։ բայց այդ փափաքներուն մէջ կը դոյժամ։ կը տեսամ թէ՝ որ քիչ մը կրօնասէրութեան պակասութիւն մ'անգամ նշմարեմ։ Վասն զի լաւ գիտեմ, որոյ գիտեմ թէ ինչ որ կորուստ ունեցեր է Հայրենի եկեղեցին։ ոչ երբեք՝ օխայ վարդապետութեանց եւ օտարին իմաստութեան հետեւանք չէ եղեր։ այլ իր ուսմունքաց ոգիտութեան։ անբարոյականութեան եւ բանտարութեան։ . . .։

Երբ գիր մը՝ Պշտ. նամակ մը կը հրատարակէ ատարդութեամբ հոգին եկեղեցականաց։ օրով Ագուանեան Գրիգոր վարդապետ՝ պատրիարքական փոխանորդ՝ կամբասանութիւնը իբրեւ. տանիւլա կայսառուսերէ . . . պայտան քրդերու չարքերտութեանց . . . Պշտ. երիրին մարտիա եւ ապրանքի ժողովրդեան արիւնը քամոյ . . . տուաքեալան սանմանները գինոյ . . . երկու կին մէկ մարդու եւ մէկ կնկան երկու մարդ ատոյ եւ հաւատքը ոսկի ծախոյ . . . օրինազանց . . . փոնուց կոգոյաց . . . ժողովրդական դրդոյ . . .։»

Զայս օր վերջը՝ նոյն լրագրը խուզիր մը կը հրատարակէ փոր իսուսան մարդոյ ատարագրութեամբ, ուր կը դաւանին թէ՝ ասոնք որ մեր եկեղեցիէն չէ։ քրիստանեայ է։ բայց ոչ հայ։ մեզ եղբայր՝ ի Քրիստոս։ բայց ոչ արենակից եւ ազգակից։ . . . Թող խրիմ ապատութիւն չառաջանին մեզ։ մենք խրիմ ապատութիւնը՝ զայն փայր կը յարգենք՝ ցնորչափ մեր ազգասիրութիւնը. կրնայ անմիտ մեր ազգը՝ զանազանութեամբ ազգասիրութիւն այլ՝ տկրանքն այլ կը դատանին։ ապա մենք ալ ազգասիրութիւնն ու կրոնքը չենք չփոփիր։ բայց նաեւ կը դատանիմք հայոցս հանար ապրանութիւն եւ եկեղեցի մի եւ նոյն։» Ա յսպիսի արամաբանութիւն մտանն մարի մէջ չկրնար սեղմիլ։ այս բանարարանները խորէն եղիսկոպոսի աշակերտներն են։ բայց կերեւի որ նոսա ալ քիչ մը անամոր եւ դժուարամարտ գտնելով այս տարօրինակ վարդապետութիւնը անմիջապէս կուլ չեղնին։ «Ամենն զկանոն իր բացատութիւնն ունի, մինչ զմեր սպատամիտք նոքանն մեր ազգին հնամար ալ այս բարատութիւնն։» Ազատամիտք մինչ նոքանն, բայց բոլորանոցներն ինչ ընենք։ հանատութիւն չընդունող միտքերն ինչ ընենք։ օտարն որ զմեզ երբ զակատամիտ կը դանէ, ինչ ընենք . . . Եւ պատճառ այս մոլեռանդ դատանութեան, օրօրհեան։ կախակալով եւ բանդարեալ Պարոնեան Եւրիսա վարդապետ, Գոլիգեան խորէն վարդապետին երբեմն ընկեր։ դաս նկեր եւ մէկտեղ մի եւնոյն օրը, մի եւ նոյն սեղանին առէջ։ մի եւ նոյն եպիսկոպասէ ձեռնադրուած. բայց ամեն մարդէ հանճար եւ ուղիղ ճանչցուած։ Իմաստիէի գպրոցի հոգերէն լեզուի դասատու է եղեր . . . Համարելով որ հայ կաթոլիկներն իրրեւ միասակարգ՝ գէպք է փարել Հայութեան ծոցին։ համարելով նաեւ թէ ազգային դպրոցներէն հարկ է իրրեւ մանասիոս դիրքնք հեռացնել՝ նաեւ լեզուն ուսցնելու համար։ եւ ցաւերով որ բատական գորութիւն չունի ազգը արդիւնքու։ այդ մարդկան Հայ անունը կրելու արգիլելու իրենց տպած եւ շինած Հայերէն լեզուի գրեանց գործածութիւնը. արդիւնաւ այն յանդգնութիւնն որով Հայկազեան բառարան չուներ են։ Հայկայ գիւղաքաղաքութիւն քերթիր են։ Նահապետի խարիսոյ անունով Հայան ազակոչ հոգիկը» խնդրեր են։ քանի որ Հայ, ազգակից, արենակից չեն եւ չեն կրնար բլլալ բնաւ։ կը մնայ հարցնել թէ՝ Ագուանեան Գրիգոր վարդապետ իր առաքելական պաշտօնը դեռ կը վարէ Մուշի կամ Ալանոյ կողմերը։ եւ թէ ան աւելի ճնաստակոր է ազգին։ ու ազգակի մը՝ պատրիարքի փոխանորդութեան ոնունով տաբ Յովհաննու վանքն ու հայ ժողովուրդը կողոպտելը։ թէ հայերէն գաս ուսոն ու՝ ի յոդէ կամ ու՝ ի չկուսութեանէ բու. վարժապետաց՝ խնամիէի գպրոցը . . . .։

Այ աչքիս աւելի ծանր է այս խնդիրը եւ Հայ ազգին կենաց խնդիր է այս։ Ինչ, այդ մարդիկն ձեր կը տանին մեզ։ երբ կրանն. «Ազգի խղճի ապատութիւն չառաջանին մեզ»։ Ապրը թէ որ Հայուն տիրոյ ազգ եւ սէրութիւնը նոյն խոսքը գտանան ատանց ըսեն։ ինչ պիտի պատասխանեն անոնց՝ որ դորութիւն ունին։ ասնոնց որ իշխան են ինչով կապրի այդ Հայաստանեայց եկեղեցին։ այդ Հայու. ազգը։ ինչ է դիրք գաչտապանոցը 500 եւ 1000 ատարիներէ՝ ի վեր։ Միթէ բոլոր մեր չունչը կայն ու մնալը այդ խղճի ապատութեան նիրոյ չէ կոչուած։ Ես շատ ոնեռանի, շատ յիսոր գրութիւններ կը տեսնեմ քանի մի ժամանակէ՝ ի վեր բայց ոչ տարբեանի ՁԵատակայ՝ այդպիսի անպատկառ դրութիւն մը չէի կրնար երեւակայել։ Թէ որ Ռուսի կայսրը, Օսմանեանց սուլթանը, Պարսից Շահը եւնոն՝ այդ մարդանց մարդոց հետ փոքր փոխանութեան մը բանն «Մենք խղճի ապատութիւնը ցոյն վայր կը յարգենք ցորչափ մեր տղայութիւնը կրնայ օգտակար ըլլալ» ե. յանկարծ աւելցնեն ուղեն խոսքի վրայ դարձք ալ մեր վրայ դիւցազունք ինչ գորութիւն պիտի ցուցնեն ինչով իրենց ազգասէրութիւն իրենց էջեր կամ իրենց եկեղեցին պիտի պաշտպանեն անոնք որ «Թող խղճի ապատութիւն չառարկեն մեզ» կը կանչուտեն, ինչ սկզբունք իրենց պաշտպանութիւն ցիրաւի գանեն Ցիրաւի՝ այս էր պակաս աչխարհս վրայ, որ երբ՝ Վասիլեանոս մէջ քաղուած ծեր մը՝ Ղերոնի ուսերատոց վրայէն միլիոնաւոր մարդկանց գէմ կերկերտանչ նզովք կը կարդար։ երբ՝ Ալա Յոֆիալէն վտարուած պատրիարք մ'իր ժողովրդեան հինգ միլիոն մասին վրայ անէծք կը սեղայ։ վեց Հայ եպիսկոպոս՝ դրութիւն եպիսկոպոս մը առած՝ խղճի ապատութիւնը բանագրեն։ . . . Եւ ասոնք բունէ կարթնանան։ նոր կը տեսնեն թէ Վրիթիթարեանք Պապին անսխալականութիւնը ընդունած են Սիսոյ կարծիք։ Միթիթարեան Աբրայ ինքն ընդունած է Պապին անսխալականութիւնը Ֆիրմիլիանոսն հետ մէկտեղ Պապէն առաջ։ Իր «Աստուածաբանութեանց և Պարտութեանց» թարգմանութեան վերջին տասնաւորներ գրած է որ իմ բատ. ծիս ճշմարտութեանք կը փայլեն։ Այնքան առջեն է նաեւ իր Փրիսանէական վարդապետութիւնն ալ պատկերացարդ։ եւ կը տեսնեմ Դրայ տապան մը՝ ջրով լիր. Ջատատակ՝ որուն տակը դրուած է։ «Արտաքոյ եկեղեցոյ փրկութիւն ոչ գոյ»։ երբ ինքն ինքն մի միայն առաքելական եկեղեցի կրնդունէր պապական եկեղեցին։ Հրեան զրուցքնք թէ այդ կրնամայ դատանութեանց հեղինակք եւ օրինակողք Հայ չէին—Չէ։ չենք կրնար ըսել։ վասն զի յիսոր խոսք մը զրուցած կըլլանք։ կրնանք դրուցել եւ թերեւս իրաւամբ՝ թէ այդ մարդը՝ զոր իր աչակերտները օրերը կրնան անուանել մեզի համար հերձուածող մ'է։ Լուսիթերու գործիք մ'է։ ազգին երկրպատութիւն ընթացքներէն մէկն է։ Աւելորդ պատրիարքին յանդուգնութեան կամակիցներէն մէկն է։ Բայց միւս կողմանէ՝ ոչ պէտք է ըսենք թէ մարդ մ'է եւ ազգին լեզուին ու գրականութեան այս վերջին գարերուն նախահայրն է . . . .

Հնուէնոյ նամակը Զուիցերիոյ Գիւնոնաթի գիւղէն հոս իւր մէկ դասընկերին գրած է ընկի խորբերդցի Հոյ պատանի մի, որ անցեալ տարի թատրերգի Ն. Շահնազարեան փարժարանէն Գիրմանիա դնացած է իւր ուսմունքը կատարելագործելու։

Նամակին պարունակութիւնը, ինչպէս որ կը տեսնուի, Զուիցերիոյ քաղաքական բարոյական եւ մտաւորական վիճակին մէկ համառօտ նկարագրութիւն է։ որոյ մէջ խիստ օգտակար է։ Հրահանգիչ խրատներ կը գտնուին մեր ազգին համար։ եթէ ոչ իւր քաղաքական վիճակին։ գոնէ իւր բարոյական եւ մտաւորական հանգամանաց մասին։

1873 ապրիլ 11 Ն. Տ.
Գիւնոնաթի։

Էս, ընկերներս եւ Պարոն վարդանեան մարտ 1ն սիսեալ կը բնակիմք Գիւսմնաթի գիւղաքաղ, որ Յուրիկէն կէս ժամ հարաւ. հեռի։

Այստ, Լուսիկիկն նիստ կը բնակի եւ Պարոն խրիմեան։ Այս օրերս մեզ թիթիլիզէն նոր ընկեր մ'ալ եկաւ, որուն մայրն այս գիւղաքաղաքն հոն ընկեր մ'ալ եկաւ։ որուն մայրն այս գիւղաքաղաքն հոն ինչ ինչ գործ ունի։ Ինչ ինչ գործ ունի։ Ինչ ինչ գործ ունի։

մանրէն լեցուի և իւրեանց ուսումնական ուսարկայից նոմանապետաբանութեան կ'դբաղին. ինչպէս որ են, ընկերներս և Գ. Խոջէն ոչ կը պատրաստութիւնք յառաջիկոյ մայիս ամսոն սեղուցս փարմասական Սէմինարիան մանելու։

Մեր նիւթական կեցութիւնը լաւ է, Աստանձին ուսանձին սանոց մէջ սովն մեկերնուս հասնոր սենեակներս փոքրամած եմք։ Իմ սենեակս ընկերքս շատ դեղեցիկ տան մի ամենամերին յարկամ կը գտնուի և հիանալի տեսարան ունի։ Մէկ պատուհանը կը նայի հարաւային կողմ դէպ 'ի փողոց պարտէզները և անտառը, որոց հեռաւորութիւնը իմ արնէս կէս ժամ չը քշեր. պատուհան մ'ալ արևելեան կողմն կը նայի անմիջապէս լճին վրայ։ Դէպ 'ի դիմացի լճեղերքի գիւղերը, կանաչագեղ դաշտերը (և. քիչ մը հեռուն) սիրուն սարերը։ Կիրակի գիշեր մեռնին քան ամենայնի գոհ եմ։

Գալով այն ներգործութեան դոր Զուիցերիոյ բարոյական և մտաւորական վիճակը կանէ իմ վրայ՝ ըմբռնելի է ձեզ ինչպէս։ Եմէ ոտեմ որ, յառաջիկոնութիւն, լաւաւորութիւն և ազատութիւն, այս սիրուն բառերը իսկ երեւակայական դատարկներ էին մեր բանի այն ժամանակը։ երբ 'ի Կ. Պոլիս միայն Սահմանադրութեան և այլ հանգէսներու եառաքանութիւններուն կը լսէի և գրագրութեանց մէջ կը կարդայի։ առանց նոցա իրականը անենալոյ, բայց այն օրէն 'ի վեր որ բարեւունեցայ այս երկնային երկրում դբաղուելս, երեւակայական սիրաս իրականոյ ազատ առիթ, կամ որ նոյնն է ասել՝ Եւրոպական ժողովրդի մի բարգաւոկան և մտաւորական առաջնորութիւնը տեսնելով միտքս ընկաւ ապէս բիւրաւոր վերքերն ու հիւանդութիւնները, և այս միտքս ծուութեամբ արամնոխառնեալ է միշտ իմ ուրախութիւնս։ Ցնա գու, ինչ կը դարձէ կրթութիւնը Զուիցերիայի Երկրամ միջոցն ժողովրդ են, մինչ նոցանէ շատ. բայց նոքա կը պատնեան իրարու լուսաւորեալ և կիրթ ժողովուրդ, նոքա անհամար դարեւոր ոչ ոչ ունի ունի դ. ունեն, որ կրսել են իրեանց երկրին մէջէն բռնաւորութիւնը վերցնել, և խոնի ու մտոց ազատութեան գրոչը պարզել. նոքա այժմ իսկ ունին իրեանց թշնամիքը որ կը ջանան յոյսոյութիւն գանել գալու նոցա հատարակական ուսումնը ջնջելու և դանոնք դարձեալ բռնապետական լուծի տակ ճնչելու։ Զուիցերացիք ոչ ոք դիմանով կը ջանան որ ուսուր ուսելի կրթութիւն, դպրոցները բարեկարգել, վարժարանները մէջ վարժարաններ հանելի, միով բանիւ, նոքա իրեանց ամենէն մեծ զէնքը թշնամոյ ոչ կամ կրթութիւնն կը նկատեն, ինչպէս որ ճառարանոյ անցեալ անգամ Երեւանի Բրոֆէսոր մի Ա. Յ. ժողովրդ են մէջ մեծ ու ոգեկիկ չկայ, ելոյթ և իշխանալ չկայ. օրէնքը միայն կիչխէ հանատարարէս ամեն կարգի և ասուճանի մարդիանց վրայ։ Ա. Յ. տեղ ժողովրդեան զայսոնեռոյներուն կամ կառավարիչներուն կարգ. բերը պատանոյներով չեն սղճուիր. նոցա փառքն ու պատիւը՝ իրեանց բարեսէր պաշտոնավարութիւնն և ժողովրդ են սէրն ու հանարութիւն է։ Ա. Յ. տեղ մի ամենանշան գիւղում բարեկարգ գարոյ մի կը գտնես, շատ ուղամ՝ տիեզ. վեց դպրոց մէկէն, ինչպէս է գիւղաքաղաքն։ Ա. Յ. տեղ ժողովրդեան բերանը առած դարձել են Ճեկերի, Կէօթէի և այլ անմահ բանաստեղծից խօսքերը։

Հապա՞ նոցա կը ներդործեն մարդասէր վերոյ այս տեսի դպրոցական ակումբներն և հանդէսները (օրք Գ. Վարպանեանի առանձին նարերով շատ աւելի լաւ կը կատարուին հին սիսաքին Գերմանիոյ քաղաքներուն՝), որոց մէջ կը խօսուին պատուական ճառեր և ուսանողք ազգային երգ-արտասանեալ. Հնարքերին միտքերան կերդենք Ա. Յ. պէսի հանգէսներէ մին տեղի ունեցաւ գիս զուսանանոյ դի օրը, յարամ ցերեկին՝ տեղւոյս Սեմինարի աշակերտաց մեր մեր ուսանոց քննութիւնը կատարուելէն ետեւ՝ կարգը երաժշտութեան եկաւ, բոլոր աշակերտք կարգաւ կանգնեցան մի ընդարձակ պատհուն առջեւ տարեալ աշակերտաց մի խումբը դաշնակ ածեց, երբեմն միայն, երբեմն երգով միասին, յետոյ քանի մի խումբեր ալ եռաւորք ջութակ ածելէն խիստ զմայլելի։ Յետոյ իրիկուան (ըստ Եւրոպացւոց) ժամը 6-ին Զանէ ըստ ած հիւրանոցին մի վառաւոր սրահում հաւաքութեան Սեմինարի Տնօրէնը, Քրէոֆէսորները, բոլոր Սեմինարիստները։ Ցուրիխի աղգային ժողովէն յատկապէս զրկուած քանի մի մարդիկ և ինքն բոլոր Ցուրիխի նահանգին կրթութեան տեսչը։ Նախ ամենքը ճաշեցին, մենք ալ հիանալին, սրտիհատ յատկապէս հաւաքուած էինք Սեմինարի Տնօրէնն Ֆրիշլին։ յետոյ երգուեցան շատ ոգեւորիչ երգեր, խօսուեցան գեղեցիկ ճառեր, շշկուեցան պինոյ դաշնակներ և կանչուեցան շատ մի կեցցէներ։ Ճառաքաններէն ամենէն լաւ խօսեց կրթութեան տեսչը՝ յայտնելով թէ ինչքան կ'ուզուրի ինքը ամենն անդամ որ դպրոցականներուն մէջ կը դանուի։ թէ ինչքան փոփոխ և տարբ է աշակերտաց ապագային մէջ կրելիք դատարակոյան պաշտօնները։ Հանար շատ բարձր կրթութիւն առնելու են վարժարան

ատանելու պէտք չունին։ Այդէց զատ ամեն տեսակ ուտելիք ու խմելիք կը գտնուին հոն։ 10

NORTHERN
ՆՈՐԹՇԷՐՆ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԼՈՆՏՐԱՅԻ ԵՒ ԱՊԷՐՏԻՆԻ
2,000,000 Լիրա ՍԴ էրլին գրամագլուխով

Այս ընկերութեան գործակալին իշխանութիւն տրուած է հրդեհի դէմ չնչին կարասիներ եւ վաճառքներ ապահովել՝ ինչպէս նաեւ կենաց վերայ ապահովութիւններ պայմանագրելու։

Ապահովելի կորուստներն օր. վճարուելն անմիջապէս կը վճարուին առանց դրամագլուխը։

Գործոյ
ԷՍՊԻԱՆ Մ. ԳԼՕՆ
Գլխաւոր Գործակալ՝ Ճէրէմիա խան

ՄԷԼԱՆՕՖԷՆ
ՀԱՐՄԱՏ ՄԱՍՔԻ ՆԵՐԿԱՅՈՒ
ԳՆԵԼՈՒՑԱՆՑ ԴՆԵԼ,

Փարիզի ճարտարապետական գիտութեանց ընկերութիւնն չրքաղաքաւոր վարձատրուած, որ մի փայլեանի մէջ եւ ամեն գունով կը ներկէ մագերն ու մորուքները, առանց մազերն վնաս տալու։ Եւ առանց բնաւ հոտ մատնելու։ Այս ներկը մինչեւ հիմայ գործածուածներուն ամենէն կերազանցն է։

Կը գտնուի Տէրոյ Սուտապի, Ղոպանօղլուի եւ Գիւլֆի քիմիական գեղարանները։
Վրն 6, 12 եւ 15 ֆրանք։

FER QUEVENNE
APPROUVÉ PAR L'ACADÉMIE DE MÉDECINE.
AUTORISÉ PAR CIRCULAIRE SPÉCIALE DU MINISTRE.

ՖԵՐ ԿԷՎԷՆ

Բժշկական ճեմարանէն հաւանութիւն ստացած, եւ պաշտօնէին յատուկ շրջաբերականով հրամցուած։

Քէվէնի երկաթը (չէրկի թօզու) ստեան նուազութենէ կամ սակաւութենէ յառաջ եկած ամեն հիւանդութիւնները կը բուժէ, առանց գործածողին ախորժակները սեւցնելու, եւ երկաթաւոր դեղոց ամենէն ապրումն ու խորժելին եւ արժանն է։

«Փոյթը հաստատուն ինձ թէ երկաթաւոր բարդութիւնեանց ալ մէկը «Քէվէնի երկաթին չափ դիւրամարսելի է երբեք չափով դործածուի»։

Գտնուում. Փարիզի բժշկական ճեմարանին Գանձարան։

Քէվէնի երկաթը կը ծախուի 100 չափով չիշը 3 1/2 ֆր.
200 հատագնդով չիշը 5 ֆր.
100 » չիշը 3 ֆր.
Ընդհանուր մեծ դարմանոց գարիզ 18 ֆր.

Գործ—Ամ. փոստաց 14։ Էմիլ Ժենոֆոյի քով եւ ամեն գեղարանները։

Քէվէնի էնիքն եւ վիրաբուժական գործածանին դրօշմանիշը պէտք է պահանջել։

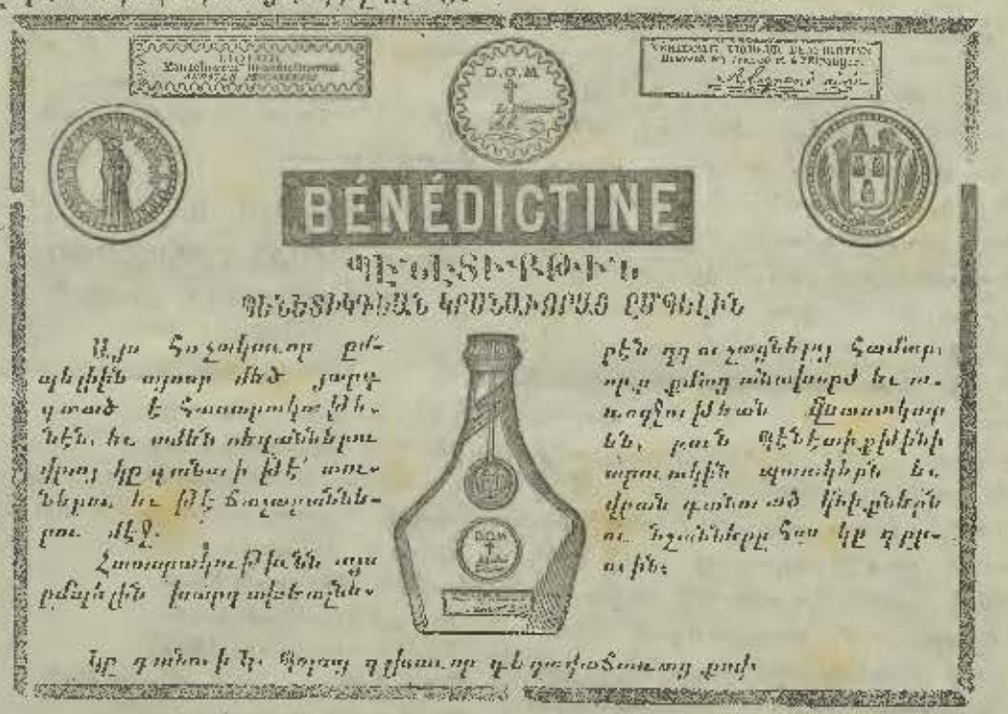

ՊԵՆԵՏԻԿԹԻՆ
ԳԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ԿՐՕՆԱՎՈՐԱՑ ԸՄԳԵԼԻՆ

Այս հոչակաւոր ըմպելիին ստոյգ մեծ յարգ գտած է հաստատակամութիւնն, եւ ամեն տեղացիներու վրայ կը գտնուի թէ՛ առանձնարար, եւ թէ՛ ճաշարաններու մէջ։

Հաստատակամութիւնն այս ըմպելին խարդ ախորժելիներ կը գտնուին։ Գիտցիր։ Գոյգ դիմատ որ դէ գործածուած քոյ։

ԷՍՊԱՆՕԼ ԳՐՕՆԹԻՆԻ
ՍԱՄԵՆ ՏԵՂԱՑԻ ԿԱՋԱՎՈՐ ԸՄԳԱԼԻՆԵՐ ԵՐԵՆԼՈՑ ՀԱՄԵՐ

Ինչպէս են Լիմնատա, Ծաղկոց, Սօտա—Զամբէր, Գրիպատ գինիներ։

ՀԱՐՄԱՆ ՀԱՇԱՐԷՆ

Վկայեալ եւ չքանչանելով վարձատրեալ մեքենագործէն հնարուած։
Փարիզ Ֆոգարը Բուասնիէր թիւ 144
Այս գործիքներն իրենց տարագրութիւնը համեմատ որ տրի 1200ին մինչեւ 10000 շիշի կը հասնի, 1600ին մինչեւ 5500 ֆրանկ գին ունին։ Գրիպատ գինիներ ալ որ մէջէն արդարացած են, 30—450 50—1000 Շիշ գրիպատ գինի կարարելեն եւ 3000ին 5000 ֆրանք գին ունին։

ԽՈՂՈՎԱԿ
ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ԼՈՒԱԿՈՂ
Ջուրէն եւ Գլանէն

Բնան ատաքնան մեմնորքան ճրնշմամբ վարձատ. խիստ վայելուչ ապրող եւ ամրաչէն, որ գիւրաթեամբ կը քակուի, կը նստի եւ կը մաքրուի։

Նոր մեքենայն նիւթոց բարձրանալն հաստատակ. Հերման Լաշարէլի ստեղծն է միայն։ որ իւր խորագիտութեան դերազանցս թիւնները պահելով գինիները չի բարձրացուցած։

LLOYD SUISSE
ԼՈՅԴ ՍՈՒԻՍ
ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
(ՍՈՒԻՍԻԵՐԹՍ)
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՎԻՆԹԷՐԹՈՒՐՏԱ

Գ.ա ընկերութեան Կ. Գօրոյ գործակալութիւններն (սահէնիօ) ստացուելիներն օձնին Յուսնքի։ Ծուվա. եւ Գենոի վերայ վաճառք ապահովելու։

Առաւել մանրամասն ուզելիները հարցնելի պէտք է դիմել սոյն գրագրատեղոյ։

ՀԱՐՄԱՆ ՀԷԼՊԻՆԻ
Ընդհանուր Գործակալ
Գալաթիա
Գարանթինա փողոց
Ի Գոհնէ գարու
Թիւ 2

ԱԳԷՖՈՒԱՆԴՐ
ՊԱՔՈՒԷԶ
Գործակալ
Ի. Գ. Պոլիս.

Eau et poudre Dentifrices
PERFECTIONNÉES DU DOCTEUR
J.V. BONN

ՍԿԱՅ ՃՇԵՐՄԱՆՈՒ, ՋՈՒՐ ԵՒ ՓՈՇԻ
ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ՏՈԿԹՈՐ Ժ. Վ. ՊՈՆ ԲԱԾԻՆ

Այս ջուրն ու փոշին սարքը ամեն ոյութերէ եւ փոշիներէ զերպարանց է իւր անուշ հոտովը եւ սպասկոր յատկութիւնովը։ Եւ ունենց ամենէն ալ հարիւրին 40 վրայ դնողիկը ծախուի։

Ամեն դիմաւոր դեղագործաց եւ անուշահոտութիւնք վաճառողաց ալ կը գտնուի։

Փարիզ
Ամ. 8ին Հաւր
Թիւ
1

Քօ բահիւ Ս ամիսքոր բոլոր սկզբանքը ապաքանակ հեղուկ։

Քօ բահիւ Կիսվարի բոլոր սկզբանքը ապաքանակ չարաց։

Գլխաւոր դեղարանները կը գտնուի

ԽՄԲԱԳՐԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԵՒՕՏԵԱՆԱՆ

ԱՈՒԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈՒԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
14 ԱՊՐԻԼ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԱՏ 100 ԳՈՒՐՈՒՇԷՆ

Լոնդրա	3 ամիս դուրս	110 1/2
Փարիզ	»	23

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՎ
14 ԱՊՐԻԼ

Անգլ. լիրա	դուրս	110, 10
Նարվէգ ոսկի	»	87. 12
Ամերիկեան ռուս	»	89 20
Բրազիլիա	»	51.20
Հինգ ֆրանք	»	—
Շվեյցարիա	»	103 30
Պոլիս	»	120

ԿՈՒՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 14 ԱՊՐԻԼ
ԱՐԺԱԹԹ

Ցորեն կարմիր	Պէսարաբիա	40 —42
» »	Ալաղ	38 —42
» »	Պարզբ	30 —32
» »	Զարիպ	30 —32
« թէքիրտաղ		— —
» կակուղ	Ալաղ	42 —47
» »	Պէսարաբիա	32 —35
Կերգա Թուրնա		38 —40
Ցորեն կակուղ	Պուրկաղ	— —

NORTH BRITISH AND MERCANTILE

A. D.

1809

ՆՈՐԹՇ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆԴ ՍԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
ՀՐԴԵՀԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Բուն դրամագլուխ	Անգլ.	Լիրա	2000000
Մինչեւ 1871ի վերջը հրդեհին համար ապահովի դրամ.	»	»	528·803
Շահէն ստացած	»	»	250·000
Հրդեհի մեռելին տարեկան հասոյթը	»	»	708·000

Այս ընկերութիւնն 1809ին կազմուած, եւ իր դրամագլխէն դատ՝ շահէն ստացուցած մեծագումարաց ոչխարհիւանդներէն մեծ ընկերութեանց կարգն անցած է։

Ցոպաքարոպոլիս վաճառատունց, ինչպէս նաեւ Կ. Գօրոյ եւ Զմիւռնիոյ մարտատանց մէջ դրուած մասնաւորաց վաճառականներն ապահովելի դատ, նաեւ տուներ, իրանելիներ, վաճառատուներ դարձարաններ եւ կարասիներ կապահովէ թէ Կ. Գօրոյ եւ թէ՛ շրջակայ գիւղերուն մէջ։

Այսպիսի մանրամասն տեղեկութիւն տալու՝ կամ ապահովութիւն բռնելու ուզողները դիմեն Զմիւռնիոյ Գլխաւոր գործակատարն է։
ՈՒԻԼԼԻԱՄ Բ-ՈՒՆԱՆ որ ընկերութեան լիազօր գործակատարն է։

Լ. Տ'ԻՐԻՍ ԲԻՎԷՐ

Վարդի բնաւոյց եւ զուանոյ թարմութեան եւ դեղեցկութեան հաստատ ոսկեղանց խիստ հարկաւոր եւ բնութիւ տնտ։

Լ. Թ. Բիվէրն հնարուած հազարներեթոյ ջնդհանուր մեքենայոյ Փարիզ Պուլվար տը Ալիքսանդրի թիւ 10։

ԱԿՈՒԱՅԻ ՋՈՒՐ ԵՒ ՓՈՇԻ
ԿՈՍՄԵՏԻԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ
ՏՈԿԹՈՐ Ժ. Վ. ՊՈՆ ԲԱԾԻՆ

Այս ջուրն ու փոշին սարքը ոյս ամեսակ ջուրերէն ու փոշիներէն հարիւրին 40 ս ժամ գնով կը ծախուին. բայց սնուցանողութիւնն եւ սպասկորութիւնն կազմ զամենն ալ կը դերազանցին։

Ունեն դիմաւոր դեղագործաց վարսայարդարաց եւ հոտավաճառաց քով կը գտնուին։